

Woord vooraf

Twee artsen, medische specialisten, die als senioren hun vakgebied verlaten om zich te gaan bezighouden met de historische kartografie, niet als hobby maar om tot een wetenschappelijk verantwoorde publicatie te komen: een hachelijke onderneming! Wij zouden dit niet hebben kunnen doen zonder de hulp van veel deskundigen. In de eerste plaats prof.dr. Günter Schilder. Onze fragmentarische kennis, ontstaan door jarenlange interesse in oude kaarten, werd door het volgen van zijn colleges geordend en aangevuld. Hij heeft ons onderzoek begeleid en gestimuleerd en een belangrijke bijdrage geleverd door het verstrekken van de benodigde literatuur en het inbrengen van zeldzame kaarten die niet in atlassen voorkomen. Deze veelal rijk versierde kaarten vormen de glorie van deze kartobibliografie. Dr. Peter van der Krogt en dr. Paul van den Brink hebben ons in hun cursus de grondbeginselen van de kaartbeschrijving bijgebracht en ons ook tijdens het onderzoek met raad en daad terzijde gestaan. Na voltooiing van ons manuscript hebben wij deze drie heren opnieuw ontmoet, nu als redactieraad van Explokart. Zij hebben ons werk streng maar deskundig beoordeeld, en waar nodig gecorrigeerd en aangevuld.

De beheerders van de twee grootste kaart- en atlasverzamelingen in Nederland, drs. Jan Werner van de Universiteitsbibliotheek in Amsterdam en drs. Dirk de Vries van de Universiteitsbibliotheek in Leiden, hebben zeer veel tijd en aandacht aan ons besteed. Ze hebben ons de weg gewezen op dit ons onbekende terrein en wij hebben geprofiteerd van hun grote kennis. Ook in andere bibliotheken werden wij gastvrij ontvangen; wij denken hierbij aan mevrouw E. Bos-Rietdijk en de heer drs. S. de Meer, Maritiem Museum Rotterdam, de dames drs. A.H. Ruitinga, Bibliotheek van de Vrije Universiteit in Amsterdam, en J.B.M. Terra, Rijksarchief in Noord-Holland Haarlem, en de heer Martin Engels, Provinciale Bibliotheek Leeuwarden.

Wij danken Mme. Monique Pelletier van de Bibliothèque Nationale in Parijs, dr. Thomas Klöti die de Ryhinercollectie in de Stadt- und Universitätsbibliothek in Bern voor ons toegankelijk maakte, Joseph Leisibach, Bibliothèque Cantonale et Universitaire Fribourg, en Werner Dönni, Aargauische Kantonsbibliothek Aarau. Mrs. Cynthia Cook verstrekte ons gegevens over een aantal atlassen in de Library of Congress Washington, D.C. Wij zijn mr.dr. H.A.M. van der Heijden erkentelijk voor de informatie die wij van hem ontvingen, voor de inbreng van een kaart en voor een aantal foto's die wij mochten gebruiken. De heer ir. D.H. Bohrmann heeft ons gastvrij in zijn huis ontvangen en zijn rijke verzameling atlassen voor ons opengesteld, waarvoor wij hem zeer dankbaar zijn.

Verscheidene antiquaren zijn ons met hun specifieke kennis van dienst geweest. In de eerste plaats Dieter Duncker, die ruimhartig en vriendschappelijk alle kaarten die wij wensten voor reproductie ter beschikking stelde. De heer S.C. Lemmers heeft ons steeds gastvrij ontvangen en ons in zijn collectie laten grasduinen.

Ook de heren F. Gittenberger, P. Haas, P. Joppen, H.A. Kenter, L.M.H. Stapper en J.A.M.J. van de Velde hebben ons informatie verstrekt.

Mevrouw Ellen Kempers heeft als coördinator ons op voortreffelijke wijze begeleid tijdens de productiefase van het boek.

Als laatste maar niet de geringste noemen wij Rob de Jong, destijds antiquaar in Haarlem; hij heeft ons de eerste kennis van en de gekte voor oude kaarten bijgebracht.

Tenslotte danken wij de velen die de afgelopen jaren hun belangstelling hebben getoond en ons door hun enthousiasme hebben gestimuleerd.

HOLLANDT

*Tsoet Holland eertijds voor Batavia vermaert
Soo hav'en-zee-rijck is en soo bequaem ter vaert
Als eenich ander landt in alle Christe landen.
'tVolck is cloeck van vernuft en 'tscheep zeer ras van handen,
Soo dat sy oost en west beseylen breedt en wijdt,
De stranden daer hun meest ghelegghen is 'tprofijt.
'tHeeft in de dertich steen omringht met vaste wallen,
Waer van dat Amsterdam wel is de best van allen,
z'Is van natueren sterck, sy handelt veel ter zee.
'tHeeft borghers rijck van goet, en haven-rijcke Ree.
Noch zijnder vlecken veel, jae wel twee-hondert dorpen,
Waer van dat s'Graven-haegh het schoonst is opgheworpen,
Met een schoon bosch gheciert en soo bequaem dat el
Alsulcke plaetse niet en is te vinden wel.
'tIs suyvel-rijck en 'tgeeft vleesch, visch, en Torf om branden,
Hun Lijnwaet en de Kaes, bekend is in veel landen.
Ten heeft noch Hout noch Vlasch, Wol, Wynen, Graen noch Sout
Waer med' het nochtans noch veel landen onderhout,
Want sy dat halen el met groote macht van seylen,
Soo dat van sijn ghewin veel volckren me can deylen.*

Zacharias Heyns, 1599